

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN,
TỈNH CAO BẰNG VÀ ẢNH HƯỞNG CỦA NÓ TRONG VIỆC XÂY DỰNG
ĐỜI SỐNG VĂN HOÁ CƠ SỞ HIỆN NAY**

**KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HOÁ
CHUYÊN NGÀNH VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ
MÃ SỐ : 608**

Sinh viên thực hiện : ĐINH THỊ THU, VHDT 10B

Hướng dẫn khoa học : TRƯƠNG THÌN

HÀ NỘI – 2008

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Có người ví đất nước Việt Nam bao gồm 54 dân tộc đẹp như một bức tranh thắm hay như một tấm thảm dệt màu sắc hài hoà của các dân tộc.

Quả đúng vậy, một tấm thảm không biết đan dệt bằng bao nhiêu đường chỉ ngang dọc, bao nhiêu sợi chỉ pha các màu sắc khác nhau đã tạo nên tấm thảm văn hoá Việt Nam.

Chất liệu để dệt nên tấm thảm đó là văn hoá vật thể và văn hoá phi vật thể của cộng đồng các dân tộc Việt Nam.

Các ngành khoa học xã hội - nhân văn nước ta đã và đang ngày càng nỗ lực nghiên cứu văn hoá dân gian độc đáo của các dân tộc anh em, nhằm góp phần xây dựng và phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Việc nghiên cứu tín ngưỡng, tôn giáo của các dân tộc ít người ở nước ta cho đến nay rải rác cũng có một số công trình đề cập tới. Tuy nhiên, cho đến nay vẫn chưa có một công trình nghiên cứu chuyên đề nào về vấn đề tín ngưỡng dân gian của người Tày ở huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng. Nhất là việc giới thiệu nó một cách hệ thống theo cấu trúc loại hình để từ đó thấy được các loại tín ngưỡng dân gian phổ biến của các dân tộc miền núi, từ đó đi sâu vào quá trình diễn biến của chúng, tác dụng xã hội và ảnh hưởng của các tín ngưỡng này trong đồng bào dân tộc.

Để thực hiện tốt Nghị quyết Hội nghị TW5 khoá VIII về “*xây dựng và phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc*”, Đảng và Nhà nước ta đã phát động phong trào “*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hoá, huy động mọi lực lượng nhân dân và cả hệ thống chính trị từ trên xuống, từ trong Đảng, cơ quan nhà nước, các đoàn thể ra ngoài xã hội tích cực tham gia phong trào*”.

Cốt lõi của bản sắc dân tộc là phong tục tập quán. Cái hồn, cái cốt của phong tục tập quán lại là văn hoá dân gian truyền thống của các dân tộc - trong đó tín ngưỡng dân gian đóng vai trò vô cùng quan trọng.

Là một người con sinh ra và lớn lên nơi núi rừng Việt Bắc, với tư cách là sinh viên Trường Đại học Văn hoá Hà Nội, em quyết định chọn đề tài: “***Tín ngưỡng dân gian của người Tày ở huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng và ảnh hưởng của nó trong việc xây dựng đời sống văn hoá cơ sở hiện nay***” để làm khoá luận tốt nghiệp chuyên ngành văn hoá dân tộc. Em hy vọng với đóng góp nhỏ bé của mình sẽ giúp ích cho phong trào Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hoá ở địa phương em.

2. Mục đích của đề tài

Tìm hiểu tín ngưỡng dân gian của người Tày và giá trị văn hoá lịch sử với vấn đề xây dựng nền văn hoá tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Các biểu hiện tín ngưỡng dân gian của tộc người Tày ở huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận, phương pháp duy vật biện chứng của chủ nghĩa Mác - Lênin.
- Tra cứu tài liệu, hệ thống hoá, đối chiếu, so sánh.
- Khảo sát thực tế

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu và kết luận, bài viết gồm 3 phần chính sau:

Chương I. Cơ sở phương pháp luận

Chương II. Thực trạng tín ngưỡng dân gian của người Tày ở huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng.

Chương III. Những vấn đề đặt ra từ tín ngưỡng dân gian của người Tày ở huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng, trong việc xây dựng đời sống văn hoá hiện nay ở địa phương.

Lời cảm ơn

Để hoàn thiện được bài viết này là do sự giúp đỡ hướng dẫn tận tình của thầy Trương Thìn cùng các thầy cô trong khoa Văn hoá Dân tộc Thiếu số.

Quá trình làm đề tài còn được sự giúp đỡ của UBND huyện Thạch An, phòng Văn hoá Thông tin Thể thao huyện Thạch An, các nghệ nhân và quần chúng nhân dân huyện Thạch An, tỉnh Cao Bằng đã cung cấp những tư liệu quý báu giúp tôi hoàn thành khoá luận này.

Do thời gian không nhiều và trình độ hiểu biết có hạn nên không tránh khỏi những thiếu sót. Em mong thầy cô và các bạn chỉ bảo góp ý để bài viết của em được hoàn thiện hơn.

Nhân đây, cũng xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc và lời cảm ơn chân thành nhất tới các thầy cô giáo, đặc biệt là thầy Trương Thìn, các quý cơ quan và bạn bè đã giúp đỡ tận tình và động viên tôi hoàn thành khoá luận này.

Xin trân trọng cảm ơn!

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG I. CƠ SỞ PHƯƠNG PHÁP LUẬN	
I. NHỮNG HỆ THỐNG KHÁI NIỆM	3
1. Khái niệm tôn giáo	3
2. Khái niệm về tín ngưỡng	4
3. Khái niệm về mê tín dị đoan.....	6
II. QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG VÀ NHÀ NƯỚC VỀ VẤN ĐỀ TÔN GIÁO TÍN NGƯỠNG.....	6
CHƯƠNG II. THỰC TRẠNG TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN, TỈNH CAO BẰNG	11
I. KHÁI LƯỢC VỀ NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN, TỈNH CAO BẰNG ..	11
1. Đặc điểm tự nhiên.....	11
2. Tình hình dân cư.....	12
3. Đặc điểm kinh tế - văn hoá - xã hội	14
II. THỰC TRẠNG TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN, TỈNH CAO BẰNG -	23
1. <i>Quan niệm về vũ trụ quan và nhân sinh quan của người Tày trong lịch sử .....</i>	23
2. <i>Quan niệm về các loại ma “phi” và linh hồn .....</i>	32
3. <i>Tín ngưỡng sùng bái tự nhiên .....</i>	35
4. <i>Tín ngưỡng liên quan đến sản xuất nông nghiệp.....</i>	37
5. <i>Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên.....</i>	40
6. <i>Tín ngưỡng thờ thần che trở gia đình .....</i>	43
7. <i>Những tín ngưỡng liên quan đến chu kỳ đời người .....</i>	44
8. <i>Những tín ngưỡng liên quan đến chữa bệnh .....</i>	49

9. Tín ngưỡng thờ mẫu, thờ bà mụ, mẹ Hoa (Mẻ Bjoóc)	50
10. Thờ tổ sư (sliên shu) nghề thầy cúng trong các gia đình thầy mo, tào, then.....	51
11. Tín ngưỡng về các lễ tiết trong năm	52
12. Việc giao cảm với thần linh	54
13. Sự ảnh hưởng của tôn giáo	58
CHƯƠNG III. NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA TỪ TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN, TỈNH CAO BẰNG, TRONG VIỆC XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HOÁ HIỆN NAY Ở ĐỊA PHƯƠNG...63	
I. TÍN NGƯỠNG CỔ TRUYỀN PHẢN ÁNH MỐI QUAN HỆ GIỮA TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI.....	63
II. NHỮNG GIÁ TRỊ VĂN HOÁ DÂN GIAN CHỨA Đựng TRONG CÁC HÀNH VI TÍN NGƯỠNG CỦA NGƯỜI TÀY THẠCH AN.....	69
III. NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA TỪ TÍN NGƯỠNG DÂN GIAN CỦA NGƯỜI TÀY Ở HUYỆN THẠCH AN, TỈNH CAO BẰNG TRONG VIỆC XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HOÁ HIỆN NAY Ở ĐỊA PHƯƠNG	73
Kiến nghị và những giải pháp chủ yếu	76
KẾT LUẬN	79
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80
PHỤ LỤC.....	82

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bế Viết Đăng, *Các dân tộc Tày - Nùng ở Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1992.
2. *Các dân tộc Tày - Nùng ở Việt Nam*, Viện khoa học xã hội Việt Nam - Viện Dân tộc học, Hà Nội, 1992.
3. *Dư địa chí Cao Bằng*, Nxb chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2000.
4. *Đạo thờ mẫu ở Việt Nam*, Ngô Đức Thịnh (chủ biên), Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội, 1996.
5. Đinh Gia Khánh, *tục thờ mẫu và những truyền thống văn hoá dân gian*, Tạp chí văn hoá số 05/1992[trang 5 - trang 12].
6. Hà Văn Thư, Lã Văn Lô, *Văn hoá Tày Nùng*, Nxb Văn hoá Hà Nội.
7. Hà Văn Tăng - Trương Thìn (chủ biên) - *Tín ngưỡng mê tín*, Nxb Thanh niên, 1998.
8. Hoàng Nam, *Dân tộc học đại cương*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1997.
9. Hoàng Quyết, Triều Ân, Hoàng Đức Toàn, *Từ điển văn hoá cổ truyền dân tộc Tày*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1996.
10. Lê Ngọc Thắng, Lâm Bá Nam, *Bản sắc văn hoá các dân tộc Việt Nam*, Nxb Hà Nội, 1990.
11. Nguyễn Đăng Duy, *Văn hoá tâm linh*, Nxb Hà Nội, 1996.
12. Nguyễn Thị Yên, *Thờ mẫu trong tín ngưỡng của người Tày - Nùng*, Tạp chí văn hoá dân gian, số 02/2001 [trang 5 – trang 36].
13. Phan Kế Bính, *Việt Nam phong tục*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, 1992.
14. Phan Khanh, *Bảo tàng di tích lễ hội*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội, 1992.

15. Toan Ánh, *Phong tục Việt Nam: Thờ cúng tổ tiên*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1985.
16. Trần Trọng Kim, *Việt Nam lược sử*, Nxb tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2005.
17. Trần Ngọc Thêm, *Cơ sở văn hoá Việt Nam*, Nxb Giáo dục, 1998.
18. Trần Ngọc Thêm - *Tìm hiểu về bản sắc văn hoá Việt Nam*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh, 1997.
19. Triều Ân, *Lễ hội Hằng Nga*, Nxb Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1997.
20. Trương Thìn (chủ biên) - *Mê tín dị đoan một tệ nạn xã hội cần xoá bỏ* - Nxb Sự thật, Hà Nội 1986.
21. Trương Thìn, *Lễ tang Việt Nam truyền thống và kế thừa*, Nxb Hà Nội, 2003.
22. Trương Thìn, *Nghi lễ thờ cúng tổ tiên, đền, chùa, miếu truyền thống và hiện đại*, Nxb Hà Nội, 2004.
23. Trương Thìn, *Tôn trọng tự do tín ngưỡng bài trừ mê tín dị đoan*, Nxb Văn hoá thông tin, Hà Nội, 2005.
24. Trương Thìn, *101 điều cần biết về tín ngưỡng và phong tục Việt Nam*, Nxb Hà Nội, 2007.